

TEXNOLOGIYA MASHG'ULOTLARIDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVNING O'QUVCHILAR FAOLIYATIGA TA'SIRI

**Mo'ysinova Mavjinissa
Murodjon qizi**

*Qo'qon davlat universiteti Texnologik ta'lim
yo'nalishi II-bosqich talabasi
E-mail: Pop16maktabbonu@gmail*

Annotatsiya. Maqolada texnologiya fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari, mohiyati va amaliy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. O'quvchilarning texnologik tafakkurini rivojlantirish, amaliy faoliyatini faollashtirish, ijodkorlik va innovatsion salohiyatini shakllantirishda kompetensiyaviy o'qitishning o'rni yoritiladi. Shuningdek, texnologiya mashg'ulotlarida kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari, baholash mezonlari va o'qituvchi faoliyatining metodik yo'nalishlari chuqur o'rganiladi.

Kalit so'zlar: kompetensiyaviy yondashuv, texnologiya ta'limi, o'quv faoliyati, texnik tafakkur, innovatsion metodika, ijodiy kompetensiya, o'zini o'zi rivojlantirish.

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimining modernizatsiyasi jarayonida o'qitishning mazmuni, shakli va metodlari tubdan yangilanmoqda. Ta'limning asosiy maqsadi faqat bilim berish emas, balki o'quvchining shaxsiy salohiyatini ochish, ularni faol, mustaqil, kreativ fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishdan iborat. Shu nuqtai nazardan, kompetensiyaviy yondashuv zamonaviy pedagogikaning yetakchi paradigmasi sifatida qaralmoqda.

Kompetensiyaviy yondashuvning mohiyati — o'quvchida o'rganilgan bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llash, yangi vaziyatlarda moslashish, o'z fikrini asoslab, ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishdir. Texnologiya fani esa bu yondashuvni amaliy jihatdan eng samarali qo'llash mumkin bo'lgan sohalardan biridir, chunki u o'quvchini real hayotga tayyorlaydi, ishlab chiqarish jarayonlarini, texnik tizimlarni, moddiy resurslarni va inson mehnatini anglashga yo'naltiradi.

Bugungi kunda texnologiya darslari faqat mehnat faoliyatini o'rgatish emas, balki o'quvchining texnik tafakkuri, dizayn fikrlash, loyiha tuzish va innovatsion qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantirish maktabidir. Shu bois texnologiya fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvni tatbiq etish o'quvchilarning nafaqat bilim va malakasiga, balki ularning shaxsiy, ijtimoiy va raqamli kompetensiyalariga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy qism. "Kompetensiya" atamasi lotincha competere — "mos bo'lmoq, layoqatli bo'lmoq" ma'nosini anglatadi. Pedagogik nazariyada u insonning bilim, ko'nikma va tajribalarini real sharoitda qo'llay olish salohiyati sifatida talqin qilinadi.

Yevropa Ittifoqining “Key Competences for Lifelong Learning” (2018) hujjatida kompetensiyalar shaxsning ijtimoiy, kasbiy va shaxsiy rivojlanishining asosi sifatida e’tirof etilgan.

O‘zbekiston ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” va 2020-yilda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun orqali huquqiy asosga ega bo‘ldi. Bu yondashuv o‘quvchining bilimini emas, balki bilimni faoliyatga aylantirish qobiliyatini baholashni ko‘zda tutadi.

Pedagogik nuqtai nazardan, kompetensiyaviy yondashuv quyidagi tamoyillarga tayanadi:

Faollik tamoyili — o‘quvchi o‘quv jarayonining faol subyekti hisoblanadi;

Muammoli ta’lim tamoyili — o‘quv faoliyati amaliy muammolarni hal etishga yo‘naltiriladi;

Integrativlik tamoyili — bilimlar o‘zaro bog‘liq tizimda qo‘llanadi;

Refleksivlik tamoyili — o‘quvchi o‘z faoliyatini tahlil qilib, xulosalar chiqaradi.

Mazkur tamoyillar texnologiya fanining tabiatiga to‘la mos keladi, chunki bu fan o‘quvchini real mehnat faoliyati, loyiha ishlari, modellashtirish va ishlab chiqish jarayonlariga bevosita jalb etadi.

Texnologiya mashg‘ulotlarining asosiy maqsadi — o‘quvchilarda texnik tafakkur, ishlab chiqarish madaniyati, mehnatni tashkil etish, dizayn va ekologik fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishdir. Bu jarayonni kompetensiyaviy yondashuvsiz amalga oshirib bo‘lmaydi. Masalan, an’anaviy yondashuvda o‘quvchi ma’lum bir tayyor buyumni yasashni o‘rganadi, natija — buyumning sifati bilan o‘lchanadi. Kompetensiyaviy yondashuvda esa o‘quvchi o‘sha buyumni yaratish jarayonida rejani tuzish, material tanlash, energiya manbalarini hisoblash, estetik yechim ishlab chiqish, xavfsizlik choralarini belgilash kabi ko‘nikmalarni mustaqil egallaydi.

Kompetensiyaviy yondashuv texnologiya darslarini passiv o‘rganish jarayonidan ijodiy faoliyatga asoslangan tizimga aylantiradi. Bunda o‘quvchilar bilim oluvchi emas, balki bilim yaratuvchi sifatida ishtirok etadi.

Tajriba shuni ko‘rsatadiki, bu yondashuv quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi:

o‘quvchilarda amaliy muammolarni hal etish qobiliyati kuchayadi; mustaqil fikrlash va tahlil qilish madaniyati shakllanadi; jamoada ishlash, liderlik, kommunikatsiya ko‘nikmalari rivojlanadi; ijodiy qaror qabul qilish va mas’uliyatni his qilish kuchayadi.

Masalan, “Yashil energiya manbalaridan foydalanish uchun mini loyiha yaratish” topshirig‘i orqali o‘quvchi ekologik muammoni o‘rganadi, texnik yechim ishlab chiqadi, modellashtiradi va natijani himoya qiladi. Bu jarayon uning bilimini faoliyatga aylantiradi, tafakkurini amaliy yo‘naltiradi.

Kompetensiyaviy o‘qitishda o‘qituvchi passiv bilim beruvchi emas, balki: yo‘naltiruvchi, kuzatuvchi, tahlilchi, maslahatchi rolini bajaradi. O‘qituvchi quyidagi metodik yondashuvlarni uyg‘un qo‘llashi zarur:

Loyiha asosida o‘qitish (Project-Based Learning) – natijaga yo‘naltirilgan ijodiy faoliyatni tashkil etadi; Muammoli ta’lim – o‘quvchini izlanishga undaydi; Kollaborativ ta’lim – jamoada ishlashni o‘rgatadi; Flipped classroom – o‘quvchining mustaqil o‘rganish salohiyatini kuchaytiradi; Raqamli vositalar (AR/VR, 3D modellashtirish, virtual laboratoriyalar) – real tajribani raqamli muhitda sinab ko‘rish

imkonini beradi. Shuningdek, o'qituvchi baholashda rubrikalar, portfoliolar, refleksiya kundaliklari kabi raqamli vositalardan foydalanishi kerak. Bunda baholash jarayoni o'quvchini qo'llab-quvvatlash, yo'naltirish va rag'batlantirishga qaratiladi.

Kompetensiyaviy yondashuvda baholash an'anaviy reyting tizimidan farq qiladi. U faqat natijani emas, balki jarayonni ham o'lchaydi.

Baholash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

Bilim darajasi – nazariy tayyorgarlik;

Amaliy faoliyat – topshiriqlarni bajarish sifati;

Ijodkorlik – yangilik kiritish, dizayn yechim topish;

Kommunikativlik – jamoaviy ish va fikr almashish;

Refleksiya – o'z faoliyatini tahlil qilish.

Bu baholash tizimi o'quvchilarning o'z-o'zini baholash, o'z faoliyatini kuzatish va rejalashtirish madaniyatini shakllantiradi.

Texnologiya darslarida kompetensiyaviy o'qitish o'quvchining:

ijtimoiy faolligini, kasbiy yo'nalganligini, ekologik va estetik dunyoqarashini,

mehnat madaniyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, ularning tanqidiy tafakkur, muloqot, mas'uliyat, tashabbuskorlik kabi hayotiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa o'quvchini nafaqat maktab doirasida, balki jamiyat hayotida ham faol ishtirok etuvchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Xulosa. Texnologiya fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish zamonaviy ta'limning poydevorini tashkil etadi. Bu yondashuv o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol bilim yaratuvchiga aylantiradi. O'quvchi o'z faoliyati orqali bilimni egallaydi, uni real hayotda qo'llashni o'rganadi va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv texnologiya darslarini mehnat mashg'ulotidan ta'lim-tajriba maydoniga aylantiradi. U o'quvchilarni mehnatsevarlikka, mas'uliyatga, ijodkorlikka va zamonaviy kasb-hunarlarni egallashga tayyorlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchidan ham yangi metodik madaniyat, raqamli savodxonlik va individual yondashuvni talab qiladi. Kelajakda texnologiya ta'limining muvaffaqiyati o'quvchining qanchalik kompetent, innovatsion va ijtimoiy faol shaxsga aylanishiga bog'liq. Shu bois har bir texnologiya o'qituvchisi kompetensiyaviy yondashuvni nafaqat dars usuli, balki pedagogik falsafa sifatida qabul qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sobirovna, U. M., & Sharifjon, P. O. (2023). Choosing Organizational Forms of Education in the Effective Organization of Technology Courses. *Journal of Innovation, Creativity and Art*, 2(2), 77-81.

2. Sobirovna, U. M. (2023). O'QUVCHILARNI TEXNOLOGIYA FANINI O'ZLASHTIRISHGA PSIXOLOGIK TAYYORLASH. *Ustozlar uchun*, 16(1), 392-399.

3. Sobirovna, U. M. (2023). MAXSUS TA'LIMGA EHTIYOJI BO'LGAN BOLALAR UCHUN TA'LIMNING INTEGRATSIYALASHUVI. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 2, No. 4, pp. 14-19).

4. Sobirovna, U. M. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS USED IN THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Open Access Repository*, 9(11), 106-113.

5. SOBIROVNA, U. (2021). Modernization of the content, methods and tools of technologies in the organization of modern education.
6. Sobirovna, U. M. (2023). Technology As a Factor of Educational Education In Special Schools. *Journal of Creativity in Art and Design*, 1(1), 4-7.
7. Sobirovna, U. M. (2023). PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 12(10), 62-67.
8. Усмонова, М. (2022). Imkoniyati cheklangan bolalarni o 'qitishda texnologiya fanining dolzarbligi. *Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире*, 1(4).
9. Sobirovna, U. M. (2022). USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN INCREASING THE EFFICIENCY OF TECHNOLOGY LESSONS. *Open Access Repository*, 9(11), 114-119.
10. Sobirovna, U. M. (2023). TEACHING OF TECHNOLOGY IN SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 12(10), 48-54.
11. Sobirovna, U. M. (2022). Improving the educational system for children with disabilities. *The Peerian Journal*, 4, 20-22.
12. Sobirovna, U. M. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDAN FOYDALANISH. *World scientific research journal*, 9(1), 220-224.
13. Sobirovna, U. M. (2024). PROVIDING INFORMATION ABOUT TEXTILES AND ITS HISTORY IN TECHNOLOGY CLASSES. *World of Medicine: Journal of Biomedical Sciences*, 1, 28-32.
14. Sobirovna, U. M. (2022). DIDACTIC PRINCIPLES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
15. Sobirovna, U. M. (2022). MODERN APPROACHES TO EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
16. Sobirovna, U. M. (2024). USE OF SMART TECHNOLOGY IN EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(3), 618-622.